

A Kárpát-medencei Népfőiskolai Hálózat első éve

A magyar népfőiskola múltja mintegy 150 évre nyúlik vissza, előzményei azonban még régebben gyökereznek társadalmunkban. Számos kiemelkedő alakja volt és számos szervezethez kötődött. Az önszerveződések időszakában, a történelmi jelentőségű válságok után terjedtek el jobban, majd a szocializmus elnyomása után a rendszerváltást követően indultak újra több településen. A magyar népfőiskola ugyan több hasonlóságot is mutat az 1844-ben indult dán népfőiskolai kezdeményezéssel, azonban nemzeti sajátosságai és múltja azoktól is megkülönbözteti.

Magyarországon a népfőiskolának sokáig nem volt egyértelmű definíciója és nem volt egyértelműen besorolva egy szakterülethez sem. Így megjelent többek között az agráriumban, a civil szektorban, az egyházi felekezetekben, a kulturális területen, a felnőttképzésben, sőt a felsőoktatásban is.

Hosszú idő után a „kulturális törvényként” ismert jogszabály 2017. évi átfogó módosítása egyértelművé tette, hogy a népfőiskola *a közművelődési szakterülethez tartozik*. A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény (továbbiakban: törvény) 77. § (5) e) pontja a közmű-

velődési intézménytípusok között nevesíti a népfőiskolát. A törvény 78/D. §-a így határozza meg népfőiskola fogalmát:

A *népfőiskola* olyan nyitott tanulási, képzési közművelődési intézmény (művelődési ház, művelődési központ, kulturális központ), amelynek elsődleges tevékenysége az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítása, különösen a felnőtt korosztály számára szakmai képzések szervezése.

A törvény ezen túl rendelkezik arról, hogy mely közművelődési alapszolgáltatásokat kell nyújtania, valamint arról is, hogy az intézmény elnevezésében is szerepelnie kell a „népfőiskola” kifejezésnek.

További fontos jogszabály a törvény végrehajtási rendeletekért értelmezhető 20/2018. (VII. 9.) EMMI rendelet a közművelődési alapszolgáltatások, valamint a közművelődési intézmények és a közösségi szinterek követelményeiről. A rendelet 16. §-a tartalmazza a népfőiskola személyi, tárgyi és működésre vonatkozó feltételeit is.

Ez a szakterületi behatárolás önmagában sajátossága a magyar népfőiskolának, hiszen a legtöbb országban a közművelődési tevékenység nem is értelmezhető, főleg nem önálló szakterületként. Azonban ha elfogadjuk azt, hogy a magyar közművelődésnek napja-

inkban (is) van társadalom és gazdaságfejlesztő hatása (gondoljunk csak a kulturális alapú település és térségfejlesztésre), akkor könnyen belátható, hogy mindebben a népfőiskoláknak milyen fontos szerepük van.

A hálózat központja

Mint minden hálózatnak, esetünkben is meghatározó szerepe van a központnak. Annak a szervezetnek, amely meghatározza a hálózati működés alapjait, főbb célkitűzéseit és koordinálja a szakmai együttműködések.

A Lakitelek Népfőiskola 30 éves folyamatos működésével, szakmai együttműködéseivel és elért eredményeivel az egyetlen nemzeti jelentőségű értékalapú népfőiskola a Kárpát-medencében, amely mindezek okán tölti be a hálózati központ szerepét.

A lakiteleki Népfőiskola Alapítvány célja

„Megőrizni kulturális nemzeti örökségünket, nemzeti örökségünket, azt ápolni, továbbfejleszteni és ha kell, oltalmazni. Elősegíteni a felnövekvő magyar nemzedék erkölcsi, szellemi és testi gyara-

podását. Támogatni a társadalom demokratikus összeszerveződési formáinak minél szélesebb körű kiteljesedését és elterjedését a népfőiskolai módszerekkel.” (forrás: www.nepfolakitelek.hu)

A központ kiemelt szakmai programjai

A Lakitelek Népfőiskola jelentős szerepet tölt be a hazai hungarikum-mozgalomban. Számos szakmai programot, vetélkedőt szervez, időszakos és állandó kiállítást szentelt a legjelesebb magyar értékeknek.

Közülük is kiemelhető az *Értékfeltáró kollégiumok* szervezése, amelyek immár 8 éve külhonban, az országhatárokon túli magyarlakta településeken, illetve Magyarországon egy-egy behatárolható tájegységben valósulnak meg. Jelenleg már a 30. ilyen kollégium zajlik, amelyek keretében közel kétszáz település kulturális-társadalmi múltja, értékei kerültek feltárára, illetve jelent meg róluk kiadvány, riportfilm.

További kiemelt programként a *tematikus kollégiumokat* is meg kell említeni, amelyek 2 éven keresztül negyedévenként egy hétvégén és egy nyári szabadedgetemen

valósulnak meg. Az elmúlt 30 évben több tucat témakörben rendeztek egy-egy jeles személyről, vagy témakörrel elnevezett kollégiumokat a népfőiskolán. A kollégiumok szakmai tematikájában alapvető szempont a legkülönbözőbb szakterületek együttműködése. Különböző szakterületekről, településekről, iskolákból, munkahelyekről, különböző tapasztalatokkal és ismeretekkel rendelkező emberek találkoznak. Ebből konkrét eredmények is születnek, kiadványok, közös projektek, együttműködések formájában. Illetve olyan emberi és munkakapcsolatok, sőt közösségek jönnek létre, amelyek életre szólóak, vagy akár azon is túl, ha szakmai eredmények hatását nézzük.

Ezek mellett számos filmszakmai, ismeretterjesztő és sportprogram megvalósításában szerzett Kárpát-medencei tapasztalatokat a népfőiskola, amelynek szakemberei nyomtatott és filmes formában is megőrik nemzeti értékeinket, alkotásainkat, jeles személyiségeink munkásságát.

Hálózatépítés

A hálózat elképzelése, kialakítása hosszú éveig érlelődött a vezetők és szakemberek közös gondol-

kodásában. A Lakitelek Népfőiskola szakmai munkacsoportja először 2011-2012-ben készítette el a Kárpát-medencei Népfőiskolai Hálózat kialakításának szakmai koncepcióját, amely többszintű népfőiskolai hálózat kialakítását vázolta fel.

Ezt követően többször felmérték az országban működő népfőiskolák körét – számukra szakmai műhelyek szerveződtek, együttműködésben a Nemzeti Művelődési Intézetrel; hol az Agrárminisztérium, hol az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatásával.

Az elmúlt egy évtized során több kormány-előterjesztés és koncepció is készült a hálózat támogatására, amely végül 2021-ben került elfogadásra.

2021-ben az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatásával az alábbi térségi szerveződésű népfőiskolák alapították meg a hálózatot:

Nagytérségi szint: Lakitelek, Vasvár

Térségi szint: Mórahalom, Mezőörs, Kiscsösz, Királyszállás, Kápolnásnyék

Kistérségi szint: Tata, Tokaj, Kondoros, Agyagosszergény

Helyi szint: Felsősóskút, Kécskemét (Hírös Lovarda)

Külhoniak: Szurte, Nagyszőlős, Martos, Gömörpéterfalva

Vannak azonban olyan szervezetek, amelyek elsősorban nem területi alapon működnek, hanem tematikus tevékenységet látnak el. Tevékenységük az összmagyarság szempontjából jelentős, ezért külön tematika és működtetési elvek alapján érdemes őket kezelni (pl. speciális gyűjtőkör, kultúra- és értékközvetítés, tehetséggondozás, értelmiségi utánpótlásnevelés).

Ilyen a Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola Kápolnásnyék központtal, vagy a bakonyi erdőben megbújó Királyszállás tematikus Nagy-Magyarország Parkja. Vagy éppen a Kárpát-medence egyik legkeletibb szélén, Kovásznán kialakí-

A hálózat megalapítói Lakiteleken 2021 nyarán

Néptánc-oktatás Kiscsőszön

tott, Kőrösi Csoma Sándor szellemi örökségének központja.

A népfőiskolák mindig valami-lyen aktuális társadalmi kihívásra kerestek és találtak megoldásokat. Napjainkban ezeket az alábbiak szerint foglalhatjuk össze:

– Korunk értékválsága: a különböző kultúrák keveredése identitásukat veszített, könnyen befolyásolható egyéneket eredményez. Ezért fontos a helyi és nemzeti identitás megerősítése.

– A világháború és a szomszédos háború rámutatott a helyi értékekre, a helyi termelés fontosságára, az önellátás jelentőségére. Erre alkalmassá kell tenni a helyi közösségeket, meg kell becsülni helyi értékeinket. (Globális helyett helyi, rövid ellátási láncok szükségesek.)

– A világháborút követő időszakban még nagyobb feladat a közösségépítés, a társadalom, a helyi közösségek összekovácsolása. Vissza kell térni az online térből a személyes találkozások világába. Közösségi élményeket kell adni, azokat át és meg kell élni. Ezzel erősítjük valós közösségeinket.

– A digitalizáció korában kiemelt feladat lehet minden célcsoportban az internet-tudatosság, internet-biztonság. Számos módon befolyásolja életünket a digitális, online világ, amely veszélyeket is

hordoz, könnyen kiszolgáltatottá téve egyéneket és csoportokat.

Mindezek tekintetében helyi szinten is sokat tehet egy-egy szervezet, de a hálózati együttműködés a kihívások komplexitása miatt hatékonyabb.

Hálózati alapértékek

A közös értékrend, a közös gondolkodás az együttműködés alapja, ezért minden hálózati tag számára alapvető fontosságúak az alábbi értékek és célok, amelyeknek minden tevékenységükben jelen kell lenniük. Ez jelenti az értékalapú működést, építkezést, fejlődést. A környezetünkben ta-

pasztalt gyakori változásokhoz való viszonyulásunkat, azok kezelését kizárólag értékalapon, erős alapértékek mentén tudjuk eredményesen megvalósítani.

Alapértékek:

- nemzettudat, nemzeti identitás erősítése
- helyi értékek tudatosítása, helyi identitás erősítése
- keresztény értékek tudatosítása, erősítése

Fő célok:

- értékfeltárás, értékközvetítés
- ismeretbővítés
- közösségteremtés

Mindez kulturális alapú település- és térségfejlesztést, társadalom és gazdaságfejlesztést eredményez és alapvetően környezettudatos és fenntartható.

A hálózat módszertana

A szakmai működést meghatározó főbb módszerek:

– *formális, nem-formális és informális tanulási tevékenységek*

(pl. képzések, tréningek, tanfolyamok, konferenciák, kollégiumok, szabadegyetemek, vándor-egyetemek, tanulmányutak, vetélkedők, kirándulások, tapasztalat-cserék, kiállítások, ismeretterjesztő és ismeretszerző alkalmak)

Hungarikum vetélkedő Lakiteleken

Rendhagyó irodalomóra Kápolnásnyéken

Versbarátok program Tatán

– közösségfejlesztés, közösség-szervezés módszerei

(pl. felmérések, társadalmi tervezés, aktivizáló programok, akció-programok, kapcsolatszervezés)

– a játék mint módszer tudatos alkalmazása

(pl. csapat- és társasjátékok, táblás és kártyajátékok, népi játékok és innovatív magyar sportok, szabadidős programok, sport és művészetek általi nevelés alkalmi, vetélkedők, táborok)

Mindezeket ötvözve még eredményesebbek lehetünk a különböző célcsoportok, generációk és közösségek körében. Jó példa egy komplex módszere a Lakitelek Népfőiskola által szervezett *Ér-*

tékfeltáró kollégiumok módszere, amely többfordulós szociológia felmérés kérdőívvel, interjúkkal. Ugyanakkor képzés, közösségépítő tábor is egyben, amelynek kereté-

Footgolf verseny Lakiteleken

ben még közös eredménybemutató rendezvényt is szerveznek és kiadvány, film is készül. A kollégiumok során számos szervezet (egyetem, népfőiskola, önkormányzat, iskola, civil szervezet stb.) működik együtt.

A Kárpát-medencei népfőiskolai hálózat egy éve számokban

2 milliárd Ft támogatás

1110 program, esemény szervezése

101 ezer résztvevő a programokon

kb. 20 ezer Ft/fő átlagos költség

A leggyakoribb programfajták: tábor, kiállítás, koncert, vetélkedő, verseny, megemlékezés, ünnepség, konferencia, látóút, illetve tanfolyam, előadás, fórum, kollégium, munkacsoport

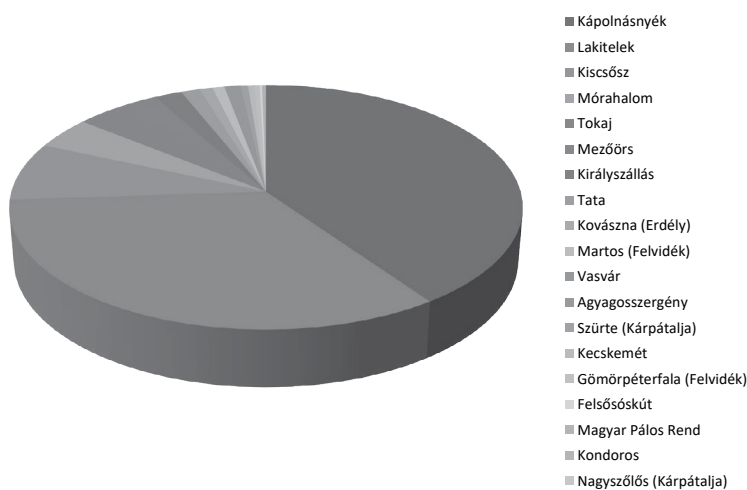
A kulturális, művészeti programok és képzések (445), illetve az ismeretterjesztő programok (624) aránya 40-60%!

47 kiadvány, könyv és film készült a hálózatban, ebből 26 Lakiteleken.

226 fő önkéntes rendszeres tevékenysége a hálózatban!

Közel 4 ezer m² kulturális, közösségi tér újult meg, illetve épült fel!

Részvevők aránya az összes eseményen

A hálózat tagjai teljesen eltérő adottságú, méretű és elhelyezkedésű települések. A legkisebb 100 fő (Kiscsösz), a legnagyobb 23 ezer fő lélekszámú város (Tata), illetve van, amely nem is köthető települési szinthez, mert tevékenysége speciális célcsoporttal foglalkozik (pl. Királyszállás).

Fontos megemlíteni, hogy a fenti számszerűsített eredmények a világjárvány miatt elrendelt országonként eltérő veszélyhelyzeti korlátozások és tiltások mellett valósultak meg.

Hálózatfejlesztés

A Kárpát-medencei Népfőiskolai Hálózat fejlődésének szükséglete, hogy a szakmai és szervezetfejlesztési lehetőség továbbra is biztosított legyen a szervezetek részére. Az eddigi tapasztalatok alapján lokális szinten kell megvalósítani ezeket a fejlesztési folyamatokat, hogy szorosabb partneri együttműködések alakulhassanak ki a helyi szinteken. Látóutakkal, szakmai tematikus műhelyekkel, népfőiskolai napok szervezésével, jó gyakorlatok átadásával és ezek minél gyakoribb megvalósításával élő, aktív mozgalom alakulhat ki a Kárpát-medencében.

A szakmai szolgáltatások hosszú távon is fenntartható eredményessége érdekében kívánatos a megkezdett népfőiskolai beruházások befejezése (a szükséges közösségi terek, műhelyek, szálláshelyek kialakítása).

Szükséges a népfőiskolai mozgalom folyamatos bővítési lehetőségét is megteremteni a jól működő, aktív tevékenységet folytató közösségek, szervezetek részére, hiszen értékalapú működésünk csak akkor lehet eredményesebb, ha minél több település lakójához elér. A népfőiskolai hálózat egyik fontos célkitűzése, hogy mindebbe ne csak az anyaországi, hanem a külföldi magyar közösségek is be tudjanak kapcsolódni.

A hálózati működés az egységes keresztény-nemzeti érték közvetítő-

tés zálogát jelenti, mert a hálózati működés közös szellemi alapon, közös módszertant és erős kommunikációt, közös fellépést tesz lehetővé. Olyan értékalapú erőforrás-gazdálkodás, amely megsokszorozza lehetőségeinket és eredményességünket.

Mi tehát a népfőiskolai hálózat jelentősége?

A Lakitelek Népfőiskola és hálózatának eddigi működése alapján megállapíthatjuk, hogy a népfőiskola értékalapú ismereterjesztést és közösségteremtést végző intézmény, amely széles körű módszerekkel teremt lehetőséget egyének és közösségek érvényesülésére, boldogulására az aktuális társadalmi kihívások mellett.

A népfőiskolák létjogosultságát mindig nemzet-specifikus célok határozták meg, így különösen nagy jelentőségük van a magyar nemzet megerősítésében, a nemzetegység megtartásában, a nemzeti és keresztény kultúra továbbörökítésében, és a nemzetgazdaság fejlesztésében egyaránt. A jelenlegi társadalmi, gazdasági környezet kihívásai csak felerősítik a népfőiskolák létjogosultságát, szükségességüket, mert biztos alapokat, igazodási és eligazodási pontot jelentenek változó világunkban.

KÁRPÁTI ÁRPÁD közművelődési és ifjúsági szakértő, a Nemzeti Művelődési Intézet korábbi vezetője. Tapasztalatot szerzett térségi, megyei és országos hálózatok szakmai vezetésében, szervezetek fejlesztésében. Jelenlegi munkája során hazai költségvetési támogatások kezelésével foglalkozik, valamint feladata a Kárpát-medencei Népfőiskolai Hálózat vezetése.